

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

09.06.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Підгородського Богдана Мирославовича «Юридичні конструкції у сфері реалізації права», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 28 вересня 2021 року, протокол № 18/3-3

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри теорії, історії та філософії права Навчально-наукового інституту права та психології від 29 травня 2025 року

Присутні:

кафедра теорії, історії та філософії права навчально-наукового інституту права та психології: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Пендюра М.М. (голова засідання), кандидат юридичних наук, доцент Старицька О.О. (науковий керівник), професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Костицький М.В.; професор кафедри, доктор історичних наук, професор Щербатюк В.М.; професор кафедри, кандидат історичних наук, доцент Курас Д.В.; професор кафедри, кандидат мистецтвознавства, доцент Кумеда Т.А.; доцент кафедри, кандидат історичних наук, доцент Пилипенко В.В.; доцент кафедри, кандидат філософських наук Петрова Г.М.; доцент кафедри, кандидат політичних наук Оснач О.М.; доцент кафедри, кандидат філософських наук Кондратьєв І.М.; старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук Назаренко О.А.; аспірант денної форми навчання Підгородський Б.М.;

кафедра конституційного права навчально-наукового інституту права та психології: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Сьох К.Я., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Колодій А.М.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Тригубенко Г.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Лук'янець-Шахова В.С.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Куртакова Г.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Романенко Л.М.;

кафедра теорії, історії та філософії права Національної академії внутрішніх справ: професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Тихомиров Д.О. (рецензент), доцент кафедри, доктор юридичних наук Колодій О.А.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Власенко В.П. (рецензент)

кафедра цивільного права та процесу Національної академії внутрішніх справ: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кирдан Б.В.; кандидат юридичних наук, доцент Петровський А.В.

Були присутні 5 докторів наук та 16 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації аспіранта денної форми навчання кафедри теорії, історії та філософії права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ Підгородського Богдана Мирославовича «Юридичні конструкції у сфері реалізації права» поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірант Підгородський Б.М. доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обгрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обгрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що проблематика юридичної конструкції доволі довгий період часу перебуває предметом наукових пошуків представників юридичної теоретичної науки усього світу. Починаючи з другої половини XVIII століття питання якісного алгоритму створення та формулювання елементів правової норми набувають широкого наукового розголосу, що у свою чергу стає підґрунтям для виокремлення таких правових явищ як юридичні конструкції, правові моделі, преюдиції, фікції тощо.

Що ж до безпосереднього розуміння самого поняття «юридична конструкція», то нині воно залежить від багатьох суміжних факторів та інтерпретується в залежності від практичної апробації у відповідній правовій системі. Так, наприклад, у американській національній правовій системі юридична конструкція безпосередньо пов'язана із тлумаченням норми права. Саме тому під цим терміном прийнято розуміти акт адвоката або суду щодо тлумачення змісту статуту або мови документа, наприклад, такого як контракт або заповіт, коли у них є питання дво- або багатозначності.

Натомість у представників континентальної правової системи питання розуміння юридичної конструкції частіше сконцентровано у площині

нормопроекування, а саме як засіб юридичної техніки, що застосовується право творцями у процесі зародження та творення відповідної норми права.

Попри зазначене, проблематика реалізації юридичної конструкції все ще залишається малодослідженою і потребує нового наукового переосмислення та обґрунтування. Аналіз сучасної наукової літератури присвячений зазначеній проблематиці свідчить про те, що деякі аспекти розуміння юридичних конструкцій перебувають на новому етапі розвитку, якому притаманне відсутність критичного мислення щодо особливостей практичного їх втілення у правову дійсність, специфіка створення та реалізації юридичних конструкцій з точки зору матеріального та процесуального права, галузевого законодавства тощо.

Окреслена проблематику актуалізувала необхідність наукового осмислення зазначених питань не тільки з точки зору загальнотеоретичної юриспруденції, але й з огляду специфіки різних галузей права. Зокрема, проблематика юридичних конструкцій зачіпалася в творах дореволюційних вчених: Б. Боуффалла, Н.М. Коркунова, М.М. Гродзинського, П.І. Люблінського, Є. Пассека, М.А. Унковского, С.Г. Фельдштейна та інших.

Також ґрунтовними у цій сфері можна вважати наукові роботи представників радянської доби, зокрема напрацювання А.Ф. Черданцева, А.С. Піголкіна, О.О. Ушакова, В.В. Мальцевіч та деяких інших.

Якщо звернути увагу на сучасну вітчизняну юридичну науку, то питання дослідження юридичної конструкції не лишилося осторонь предмету наукових пошуків як фахівців загально теоретичної юриспруденції: А.О. Дутко, О.В. Зінченко, М.І. Козюбра, М.С. Кельман, Г.І. Неліпович, В.І. Риндюк, О.В. Скрипник, І.І. Онищук, так і представників галузевого спрямування: В.І. Борисова, Р.М. Гавриш, А.П. Гетьман, О.Ю. Дубовик, С.О. Данькова, С.П. Лазур, О.В. Легка, О.М. Коморний, М.П. Кунцевич, В.С. Мілаш, М.А. Погорецький, В.Б. Рарицька, М.Є. Шумило, І.Д. Шутак, В.Я. Янковський.

Це дослідження сприятиме поглибленому розумінню сутності та призначення юридичних конструкцій у науково-дослідній та практичній сферах юридичної діяльності. Результати дослідження можуть стати у нагоді працівникам адвокатури, суду, правоохоронних органів, які здійснюють застосування права, забезпечують захист основних прав та свобод людини та громадянина, втілюють стандарти міжнародного та європейського права у правову практику та правову доктрину України. Саме ці фактори зумовили обрання теми дисертації, дозволили сконкретизувати предмет її дослідження.

Метою дисертаційної роботи є формування системи загальнотеоретичних знань щодо розуміння категорії «Юридична конструкція», визначення видів та функцій юридичних конструкцій на різних рівнях узагальнення, а також щодо особливостей їх реалізації у правовій практиці європейських країн та України.

Для досягнення вказаної мети передбачено вирішити такі завдання:

- охарактеризувати стан наукової розробки і систематизувати джерельну базу досліджень юридичної конструкції;
- сформулювати обґрунтовано методологічну базу дослідження юридичних конструкцій;

- на підставі проведених узагальнень наявних наукових розробок сформулювати авторське визначення поняття юридичної конструкції;
- охарактеризувати практичне значення юридичних конструкцій у сфері реалізації права;
- виявити особливості реалізації юридичних конструкцій в матеріальному та процесуальному праві;
- визначити відмінності реалізації конструкцій в публічному та приватному праві;
- висвітлити специфіку реалізації юридичних конструкцій в праві України;
- з'ясувати особливості втілення юридичних конструкцій у правовій практиці зарубіжних країн.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання.

Предметом дослідження є загальнотеоретичні аспекти розуміння юридичних конструкцій та їх ролі у сфері реалізації права.

У дисертаційному дослідженні використано комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, кожен з яких дав змогу дослідити предмет з відповідних методологічних позицій. З огляду на сформульовані нами мету та сукупність пізнавальних завдань обґрунтованим видається застосування такого підходу як герменевтичний, що надасть змогу тлумачити як наукові, так і нормативні тексти, що передбачає наявність плюралізму змістовного наповнення юридичних конструкцій, зокрема матеріального та процесуального права, інтерпретування сприйняття юридичних конструкцій публічного та приватного права, з точки зору представників різних наукових шкіл (підрозділи 1.1, 1.2).

Доцільним також є звернення і до системного підходу, застосування якого дозволило розглянути юридичну конструкцію більш абстрактно і відповідно виявити її внутрішні елементи, їх генетичний взаємозв'язок не тільки між собою, а у перспективі їх подальшої реалізації із дійсністю (підрозділ 1.1, 1.2).

Окрім зазначених підходів, у процесі цього дослідження також стало доцільним використання інших методів, а саме:

- історичного – для розкриття стану наукового дослідження, зокрема розкриття видозмінення внутрішнього наповнення окремих підходів щодо розуміння терміну «юридична конструкція» (підрозділ 1.1); висвітлення особливостей відмежування матеріального та процесуального права у різні історичні періоди розвитку цих правових явищ, а також для виокремлення підстав розмежування публічного та приватного права у процесі їх перетворення та наукового піднесення (підрозділи 2.2, 2.3);
- структурного, використання якого забезпечить зрозуміти побудову самої юридичної конструкції (підрозділ 1.3), а також зрозуміти особливості кореляції між її компонентами, зокрема у архітектурі матеріального та процесуального права, приватного та публічного права (підрозділи 2.2, 2.3);
- аксіологічного – спрямовує на розкриття ціннісного сприйняття юридичних конструкцій, особливо у алгоритмі їх створення та реалізації, що розкривається через різні процеси (освітні, наукові, правотлумачення тощо). Цей

метод наголошує на розкритті практичних аспектів юридичних конструкцій (підрозділ 2.1);

- порівняльно-правового, використання якого дозволить провести співставлення плюралізму наукових думок щодо розуміння самої дефініції «юридична конструкція», її змістовного наповнення. Надасть змогу розкрити особливості її реалізації у різних державних процесах, стане підґрунтям для проведення подальших розвідок у виявленні перспективних напрямів наукового розвитку розкриття цієї правової категорії у подальших напрацюваннях. Також за допомогою цього методу викристалізується практичне втілення теоретичних положень, що містяться у відповідних конструкціях правових норм вітчизняного законодавства та наявних закордонних судових рішеннях (підрозділи 3.1, 3.2);

- прогностичного – для визначення головних шляхів і перспектив подальшого розвитку концепції юридичних конструкцій на основі попередньо використаного порівняльно-правового методу. Окресляться задуми теоретичного та правового розвитку використання різних юридичних конструкцій у процесі їх реалізації (підрозділ 3.1);

- формально-юридичного, що стане належним у процесі дослідження судових рішень при співставленні юридичних конструкцій терміно-понять нормативних текстів із фактами реальної дійсності (підрозділ 3.1).

Нормативну та основу дослідження становлять Конституція України, закони й інші нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини з приводу предмета дослідження, міжнародні акти, рішення Європейського суду з прав людини, офіційні звіти органів державної влади та статистичні дані судової практики.

Теоретичну базу дослідження складають наукові праці українських і зарубіжних учених у галузі теорії держави і права, конституційного, міжнародного й адміністративного права, теорії управління, політології та філософії.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняному правознавстві комплексним дослідженням теоретичних і практичних аспектів юридичної конструкції, її реалізації у різних сферах правового регулювання. Результати дослідження конкретизуються в таких наукових положеннях, що виносяться на захист:

вперше:

- доведено, що з використанням здобутків наявних наукових розробок та застосуванням аксіологічного підходу до формування інноваційного наукового визначення під юридичними конструкціями слід розуміти програмні моделі взаємодії суб'єктів права, сформовані внаслідок інтелектуально-вольової діяльності як критерії аксіологічного виміру дії права, інтегровані до механізму правового регулювання, в яких відображаються об'єктивні закономірності розвитку суспільних відносин;

- з'ясовано особливості реалізації юридичних конструкцій у правових системах зарубіжних країн, а саме: використання міжнародних стандартів реалізації права; масштабування системи державного нагляду (контролю) відповідно до ступеня соціальної цінності предмета правового регулювання;

об'єднання владних повноважень з використанням договірних засад взаємодії владних інституцій; застосування типових для певної сфери моделей правореалізаційних процедур; створення додаткових спеціалізованих інституцій та децентралізація владних повноважень; застосування методів автономізації, підлаштування, цільового стратегічного фінансування, пріоритету принципів права, надання переваги засобам заборони тощо для досягнення цілей правового регулювання;

- висвітлено специфіку реалізації юридичних конструкцій в праві України, зокрема: нормативна усталеність; спрямованість на досягнення мети правового регулювання у тій чи іншій області суспільних відносин; різна ступінь гарантованості, що забезпечується головним чином за рахунок контрольних функцій держави; наявність недоліків правового моделювання, зумовлених недосконалістю юридичної техніки, а також умовами воєнного стану, в яких функціонує правова система України; у нормативному підґрунті реалізації юридичних конструкцій національного права зберігається сегмент міжнародного європейського права, що свідчить про наявність у правовому регулюванні глобалізаційних та євроінтеграційних тенденцій;

удосконалено:

- характеристику джерельної бази та стану наукової розробки проблематики юридичних конструкцій, систему знань щодо здобутків представників наукової думки різних епох з акцентом на внесок українських вчених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції;

- методологію дослідження проблематики юридичних конструкцій, що ґрунтується на комплексному підході з використанням таких методів як герменевтичний, порівняльно-правовий, аксіологічний, структурний, прогностичний, а також окремих принципів пізнавального процесу, що разом охоплюють весь необхідний інструментарій, зумовлений особливостями предмету дослідження та сукупністю пізнавальних завдань;

- систему знань у висвітленні практичного значення юридичних конструкцій, яке виявляється у таких сферах юридичної діяльності як юридична практика, юридична наука, юридична освіта, завдяки чому юридичні конструкції розкриваються в аксіологічному аспекті як ефективний засіб правового регулювання як метод пізнання.

дістали подальший розвиток:

- наукові уявлення щодо реалізації юридичних конструкцій матеріального права, які у своїй структурі містять мікроконструкції процесуального права, що дають поштовх до подальшої реалізації мезо-конструкцій матеріального права, в чому виявляються їхні генетичні зв'язки. Така гармонізація та узгодженість різнопланових регулятивних моделей пронизує усі етапи функціонування конструкцій від нормотворчості до правозастосування та тлумачення, що свідчить про існування «живого» права та досягнення мети правового регулювання;

- відомості щодо окремих аспектів співвідношення приватного і публічного права, які можна прослідкувати у використанні макро-, мезо- та мікро-конструкцій, зокрема у вигляді норм права, що притаманні обома видам права і є їх компонентами у процесі конструювання та подальшої взаємодії. Відмінності

реалізації юридичних конструкцій виявляються у методологічній основі правового регулювання: для сфери публічного права провідним є метод централізації та відповідно спеціально дозвільний режим, тоді як для приватного права реалізація юридичних конструкцій відбувається за умов домінування методу координації та загальнодозвільного режиму.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що у кваліфікаційній науковій праці сформульовано й обґрунтовано положення, які дозволяють розширити фундаментальне, методологічне та компаративне уявлення про юридичну природу судової правотворчості, а отже, сприятимуть її утвердженню та функціонуванню в Україні. Основні результати наукового пошуку, що представлені в дисертації, використовуються та можуть бути використані у:

- *практичній діяльності* – у ході розроблення проєктів нормативних та правозастосовних актів, підготовки стратегічних документів з питань правового регулювання окремих сфер суспільного життя, для яких характерним є використання конструкцій мега-рівня, а також в процесі адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу;

- *науковій діяльності* – в ході підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнень, аналітичних матеріалів, а також обґрунтування пропозицій для внесення змін до вітчизняного законодавства (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 7 травня 2024 р. № 60-нд);

- *освітньому процесі* – під час забезпечення викладання таких навчальних дисциплін, як «Теорія держави та права», «Правознавство», «Нормотворча діяльність» та інші (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 26 травня 2025 р. № 75-оп).

- Основні положення, сформульовані пропозиції та висновки дисертації було оприлюднені на 6 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах, зокрема: матеріали круглого столу «Здобутки кафедри теорії держави та права крізь призму сторічного поступу Національної академії внутрішніх справ» (Київ, 24 березня 2021 року.); міжнародна науково-практична інтернет-конференція з нагоди відзначення дня науки-2021 в Україні «Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи» (Київ, 21 травня 2021 року.); Всеукраїнська наукова конференція здобувачів вищої освіти «Механізм функціонування громадянського суспільства (осінні читання)» (Львів, 19 листопада 2021 року); науково-теоретична конференція, присвячена пам'яті С. М. Легуши «Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану» (Київ, 19 травня 2022 року); XIII Міжнародна науково-практична конференція «Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір» (Київ, 24 лютого 2023 року); XIV Міжнародна науково-практична конференція «Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи» (Київ, 23 лютого 2024 року); Міжвідомчий науково-практичний круглий стіл «Актуальні проблеми охорони і захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану та післявоєнний період» (Київ, 23 травня 2024 року).

Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Пендюра М.М.: Чому саме цю тему ви обрали для наукового осмислення?

Відповідь: Дякую за запитання. Так, для обрання даної теми у мене були на те свої причини, крім того виявилось, що ця тема є більшою мірою досліджена в одних галузях наукового знання, проте недостатньо розкрита в інших. По-перше, профіль моєї попередньої професійної діяльності пов'язаний із роботою в юридичному відділі, де безкінечно точаться дискусії з приводу розуміння всіх напрямків дії правової норми, особливо, коли в правовому регулюванні для формалізації суспільних відносин використовується декілька норм, в тому числі з посиланням на інші правові акти або окремі правові норми. В деяких випадках, намагаючись розкрити замисел законодавця, використаний ним спосіб юридичної техніки з урахуванням юридичної сили правових актів, доводиться конструювати варіанти різних ситуацій навіть коли вказівки на інші правові акти й немає. По-друге, питання юридичних конструкцій само по собі є цікавим з точки зору правового пізнання та підвищення рівня професійної свідомості. Хоча у багатьох закладах освіти воно й охоплюється проблематикою юридичної техніки, але так детально, з охопленням галузевих предметів правового регулювання, зверненням до правової практики зарубіжних країн, не вивчається. По-третє, попереднє вивчення декількох наукових статей авторів – представників цивільного та кримінально-процесуального права мотивували мене підготувати спочатку виступ на науковому зібранні, а згодом прийняти для себе рішення щодо вивчення проблематики юридичних конструкцій, проведення ряду теоретичних узагальнень.

Щербатюк В.М.: Чи досліджувалася ця проблематика у дореволюційні часи, радянський період?

Відповідь: Дякую за запитання. У ході поглибленого ознайомлення із станом наукових розробок проблематики юридичних конструкцій мені довелося стикнутися із тим, що знання про обраний мною феномен є доволі розпорошеними і мають здебільшого практико-прикладний характер. Однак наукові розвідки з приводу конструювання, моделювання вже велися. Як стало достовірно відомо із авторитетних наукових джерел, основоположною підставою для існування та функціонування юридичних конструкцій стало римське право. Перші зародки таких конструкцій зустрічаються вже у тогочасних преторських рішеннях, судових збірниках, а також кодексі Юстиніана, що став основою для подальшого розвитку права загалом.

Поступово за допомогою логіко-діалектичного методу починає розвивалося юридичне право, формувалися єдині для спільного використання юридичні терміни, зокрема такі як «юридична особа», «склад злочину», виробляється конструкція консенсуального договору, запроваджувався інститут тлумачення, що

надало поштовху у розвитку та вироблені у подальшому нових юридичних конструкцій.

Поряд із римським правом на початку XIX ст. розвивалося німецьке право, що являло собою доволі складний нормативний заплутаний «клубок», оскільки характеризувалося розгалуженим національним та канонічним правом. Саме за часів виникнення історичної школи права, представники якої критикували римське право, починає розвиватися інститут законодавчої техніки. У роботах того часу за авторством Б. Віндшейда та Р. Ієрінга описувалися основні прийоми техніки, у термінологічний оборот введено поняття «юридична конструкція», яке розглядалося як «правове тіло» із відповідними структурними елементами. Паралельно із розвитком самого явища юридичної техніки актуалізується його наукова розробка. До відомих авторів того часу слід віднести також Ф. Жені та Г. Радбруха, які вказували на цінність правової інтерпретації та перехід від конкретного в абстрактне і назад, про особливість саме «до нормативної» природи конструкцій..

Значного розвитку питання осмислення юридичних конструкцій набуло у дореволюційний період, що відображено у творах С.А. Муромцева, М.М. Коркунова, Б. Боуффалла, М.М. Гродзинського, П.І. Люблінського, Є.В. Пассека, О.М. Унковського, С.Г. Фельдштейна та інших. Зокрема М.М. Коркунов наголошував на органічній природі юридичних конструкцій і протиставляв своє бачення науковій позиції Р. Ієрінга. На думку науковця, вчення про юридичні конструкції не має відноситися лише до певного правового явища, а становити знання для супутніх груп таких правових явищ.

В роботах науковців радянського періоду було запропоновано розглядати юридичні конструкції у трьох аспектах: 1) як метод пізнання права; 2) як засобу побудови нормативного матеріалу; 3) як засіб тлумачення і встановлення юридично значимих фактів в процесі реалізації норми права. Проте особливої наукової актуальності окреслене питання набуло після 2000-х років, що у більшій мірі проявляється у форматі доволі розгалуженої наукової періодики (роботи А.О. Осауленко, І.І. Бабіна, А.О. Дутко, М.С. Кельмана, О.В. Скрипника, Г.І. Неліповича (Бойко), О.В. Зінченко тощо). При цьому, проблематика юридичних конструкцій носить здебільшого галузеве спрямування, що розкриває більшу частину досліджень з практичної сторони.

Колодій А.М.: Як поняття юридичної конструкції трактують сучасні дослідники?

Відповідь: Дякую за запитання. Виходячи із позицій сучасних авторів, неможна сказати, що всі одноставно та на єдиній методологічній базі сприймають та інтерпретують поняття, роль та значення юридичних конструкцій. Більшою мірою її позиції ґрунтуються на методологічному плюралізмі, про що вже було попередньо сказано. Але, конкретизуючи відповідь, хочу навести деякі приклади. Ковальський В.С. та Козінцева І.П. використовують термін «законодавчі конструкції», що по суті не дуже відрізняється в їхній уяві від розуміння інших науковців. Автори характеризують конструкції як ідеальні моделі регулювання,

як схеми правовідносин та інших правових явищ, за допомогою яких законодавець створює нормативно-правові приписи.

Більшою мірою хотілось би орієнтуватись на відомого теоретика права М.І. Козюбру який запропонував юридичну конструкцію сприймати як своєрідну модельну побудову прав, обов'язків, відповідальності, які втілюються в нормативний матеріал. Ця думка методологічна є дуже вірною, тому що надає можливість сформулювати правильне уявлення для всякого дослідника, розділяючи теоретичні моделі та їх нормативний вираз.

Також слід назвати й праці А.О. Дутко, в яких пропонується значна кількість теоретичних настанов для формування світоглядної позиції щодо розуміння власне поняття та практичної значущості юридичних конструкцій. Проте, аналіз та узагальнення наявних в літературі точок зору щодо визначення поняття юридичної конструкції дають можливість зробити певні висновки. Більшість науковців трактує юридичну конструкцію як засіб побудови нормативного матеріалу, тим самим підкреслюючи її роль і призначення. Але необхідно уточнити, що таким нормативним матеріалом виступають правові приписи, які є змістом законів та інших форм позитивного права. Науковці, з'ясовуючи сутність юридичних конструкцій, в основному розуміють її як модель, схему, типовий зразок тих чи інших правових явищ.

Деякі вчені розглядають юридичні конструкції як метод пізнання права та метод тлумачення права. Так, М.С. Кельман вказує на можливість інтерпретації юридичних конструкцій у контексті проблеми методу юридичного дослідження. О.В. Зінченко зазначає, юридична конструкція - елемент правотворчої техніки, що виступає ідеальною моделлю структурного розміщення правового матеріалу, яке характеризується внутрішньою єдністю прав, обов'язків і форм відповідальності.

З огляду на постійне зростання обсягів нормативного регулювання, зміну та уніфікацію моделей правової поведінки, розуміємо, що водночас зростає та модифікується кількість юридичних конструкцій, закріплених законодавством. Тому завдання загальної теорії права – сформулювати загальне поняття юридичних конструкцій загалом і поняття юридичної конструкції у сфері реалізації права зокрема, на основі чого галузеві юридичні науки могли б створювати свої галузеві конструкції та успішно їх застосовувати у практичній площині.

Костицький М.В.: А з яких критеріїв Ви виходили, коли пропонували авторське визначення поняття предмету дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. По-перше, до того як пропонувати свою власну позицію для наукового середовища фахівців у галузі теоретичної юриспруденції я мав кілька років юридичну практику, що дозволили мені мислити вже з позицій власного досвіду. Цей досвід пов'язувався не тільки з забезпеченням фактичної реалізації норм трудового, медичного або господарського, транспортного права, але з дотриманням положень Конституції України, актів міжнародного права, зокрема у сфері забезпечення гендерної рівності, положень із практики Європейського суду з прав людини. В ході виконання обов'язків юриста на підприємстві доводилось також використовувати

правила юридичної техніки при підготовці проектів локальних правових актів, здійсненні тлумачення норм публічного права при наданні консультацій працівникам закладу тощо.

По-друге, я мав постійну можливість консультування з науковим керівником, з науковцями кафедри, академії.

По-третє, на момент формування власної позиції я вже був ознайомлений із світоглядними позиціями провідних теоретиків права, окремих представників галузевих наук. Тому, виходячи із зазначеного, розуміючи, що всяка конструкція це результат інтелектуальної діяльності, в тому числі й у сфері права, пов'язаний з обробкою та застосуванням нормативного матеріалу, мною було запропоновано визначення, згідно якого юридичні конструкції – це взаємодіючі структуровані моделі функціонування суспільних відносин, що формуються з урахуванням техніко-юридичних властивостей права, цілей соціально-політичного, економічного, культурного розвитку суспільства та інтересів соціальних суб'єктів.

Назаренко О.А.: У своїх публікаціях Ви зверталися також до питання функціонального призначення юридичних конструкцій. Назвіть, які функції притаманні цьому явищу.

Відповідь: Дякую за запитання. Вбачається, що перелік функцій юридичних конструкцій, про які йдеться у сучасній науковій літературі, може бути доповнений з точки зору практичної сторони їх подальшого втілення такими функціями як орієнтаційна, правоконкретизуюча та методологічна.

Зміст орієнтаційної функції найкраще буде проявлятися у такій сфері реалізації як тлумачення, що передбачає наявність однорідного, єдиного розуміння юридичних конструкцій суб'єктами права з метою їх подальшого цілеспрямованого втілення. Сутність правоконкретизуючої функції юридичної конструкції найяскравіше проявляється у такій формі реалізації як правозастосування, оскільки має прояв у багаторазовому типологічному вирішенні схожих життєвих ситуацій, встановлених зразків правової поведінки тощо. СENS методологічної функції юридичної конструкції правореалізаційної сфери проявляється у тому, що безпосередньо сама конструкція є тим засобом, за допомогою якого відбувається поєднання як теоретичної, так і прагматичної складової людської поведінки, вибудовується подальший алгоритм дій суб'єкта.

Окрім зазначених функцій, на наше переконання, актуальною також є освітня функція, оскільки вона передбачає оволодіння здобувачем вищої освіти відповідними знаннями в правовій царині із подальшою метою належного використання отриманих знань для формування аргументованої правової позиції, забезпечення ефективності реалізації норм права. Таким чином, можемо дійти узагальнення, що юридичній конструкції як правовому явищу доктринального походження притаманні певні функції, що з огляду на різницю сфер використання юридичних конструкцій дозволяє зробити висновок про їх відмінності, зумовлені специфікою правового регулювання конкретної сфери суспільних відносин. Отже до функцій юридичних конструкцій слід віднести гносеолого-методологічну та техніко-юридичну, концептуальну та правотворчу, інтерпретаційну,

демонстраційну, інформативно-логічну, ідентифікаційну та утилітарно-прагматичну, конструктивно-прагматичну та функцію формування нормативних приписів. Водночас до функцій юридичної конструкції в правореалізаційній сфері слід додати: орієнтаційну, правоконкретизуючу, методологічну та освітню

Петровський А.В.: Як Ви розумієте під ефективністю юридичної конструкції при здійсненні тлумачення нормативного матеріалу?

Відповідь: Дякую за запитання. Загалом говорити про ефективність в праві дуже складно. Як засвідчує аналіз найбільш ґрунтовних наукових джерел, конкретної формули для визначення ефективності норми права, закону, механізму правового регулювання, юридичної відповідальності тощо немає. Але в контексті методології правознавства всяка правова ефективність може вимірюватися через призму співвідношення мети та результатів правового регулювання. Якщо уповноважений суб'єкт визначив належний стан функціонування суспільних відносин у сфері діяльності, для якої було прийнято правовий акт, то це означає, що правовий акт виявився ефективним. Зовсім інша ситуація, коли юридична конструкція, як і сам правовий документ, є ефективною, бажаною з позицій загально соціального інтересу, а на шляху її реалізації створено ряд перешкод об'єктивного або суб'єктивного характеру.

На моє власне переконання, прийнятною здається наукова позиція В.К. Антошкіної, що у сучасній юридичній літературі багато хто із правознавців результатом тлумачення норми права вважають її повну ясність і точність, відсутність подвійного сенсу, тобто між «духом» і «буквою» закону не повинно бути розбіжностей, між сенсом норми і її словесним вираженням не повинно бути відмінностей. Однак, як показує практика, не завжди юридична конструкція норми, висловлена на папері, і її фактична реалізація збігаються. Інколи, для більш правильного, чи навіть правомірного дотримання юридичної конструкції однієї норми потрібно виконати й інші умови юридичної конструкції іншої норми права.

Отже, для самого процесу тлумачення якоїсь норми правильним буде звернення і до інших норм законодавства, до загальноприйнятих доктринальних положень, урахування наявних зовнішніх факторів доцільності інтерпретації такої норми саме з огляду на певні обставини (які у свою чергу можуть бути мінливими і у подальшому спонукати до нового тлумачення). Результат будь-якого тлумачення має бути чітким (принаймні для більшої кількості випадків) або повинен містити положення, що вказують на конкретну неможливість здійснювати певні дії у визначених ситуаціях. Всі подібні мисленнєві процеси, пов'язані з інтерпретацією, конкретизацією, відшукуванням істинного змісту норми права або із пізнанням первинної волі законодавця здійснюються виключно із використанням моделі, що була сконструйована та зафіксована за допомогою нормативного тексту. Тому інтерпретатор для досягнення належного результату тлумачення в процесі осмислення правового матеріалу звертається як до змісту окремих норм, так і до моделі, яка за допомогою цих норм функціонує у механізмі правового регулювання.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. В матеріалах справи є висновок наукового керівника **кандидата юридичних наук, доцента Старицької О.О.**, в якому зазначено, що підготовлена Підгородським Богданом Мирославовичем дисертація на тему «Юридичні конструкції у сфері реалізації права» є результатом наполегливої науково-теоретичної та практичної діяльності.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план Богдан Мирославович виконав у повному обсязі.

Дисертаційна робота має яскраво виражений індивідуальний творчий характер, орієнтована на розкриття проблематики правового регулювання через призму реалізації юридичних конструкцій у різних сферах правового життя. Поставлені завдання та обрані методи дослідження обумовили логічність структури роботи, переконливість подання матеріалу, обґрунтованість розробок, науковий стиль їхнього надання. Відмінною рисою дослідження є виражений теоретичний базис дослідження.

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності. Предметне поле дослідження сформовано з використанням відповідних загальнонаукових принципів. Проведене дослідження дозволило автору отримати низку наукових результатів, яким властива наукова новизна, формулювання якої дає підстави визнати дисертацію змістовною, системною та оригінальною. Сформульовані у дисертації пропозиції використовуються у практичній діяльності.

Дисертація є самостійною, завершеною роботою, написаною зрозумілою, юридично і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам.

Таким чином вважаю, що дисертаційна робота Підгородського Богдана Мирославовича на тему «Юридичні конструкції у сфері реалізації права» має самостійний характер, є творчою працею, виконана на належному теоретичному рівні і свідчить про високу підготовку її автора, а тому дисертацію можна представити до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Доктор юридичних наук, доцент Тихомиров Д.О. Перш за все, хочу відмітити сучасність та актуальність обраної для дослідження проблематики, що відноситься суто до розряду загальнотеоретичної юриспруденції та є ще одним внеском, який дозволяє розширити систему фундаментальних знань та уявлень про нормоутворення, регулювання, реалізацію та застосування права, про складові юридичної техніки, особливості реалізаційного процесу в окремих сферах правового регулювання зарубіжних країн – і все це через призму юридичних конструкцій як явища дійсності, як певного інструмента для пізнання

права, як методологічної основи для здійснення дослідницької або практичної діяльності.

Привертає увагу структурна послідовність автора у визначенні плану дисертаційного дослідження, яка відповідає загальнотеоретичним підходам, найбільш вдалим зразкам організації наукового пошуку. Зокрема, позитивним вбачається дотримання певної дослідницької логіки, яка вибудовується від загального до конкретного, а саме: від загальної характеристики джерельної бази, методологічної основи та категоріального апарату до питань практичної значущості в окремих видах права (матеріальне, процесуальне, публічне, приватне), до компаративного осмислення предмета дослідження в умовах правової дійсності України та зарубіжних країн.

Імпонує методологічний підхід автора у формуванні власного авторського визначення, побудований виключно на аксіологічному підході до вирішення проблеми. Використовуючи результати проведених наукових узагальнень та на підставі вивчення значної кількості джерел, пов'язаних напряду або опосередковано з досліджуваною проблематикою, автору вдалося зосередитися на найбільш важливих характеристиках явища. Зокрема, ним вірно визначено, що юридичні конструкції є моделями, уявними алгоритмами дії або будови чогось. Термін «модель» є найбільш поширеним за рахунок своїх синонімічних властивостей, завдяки чому саме цей термін було взято за основу. Отже, конструкції, за авторським баченням, - це моделі.

Проте, ці моделі автор наділяє цілим рядом властивостей, які дозволяють виокремити ці моделі від інших, що використовуються у суспільній активності людини. Ці моделі мають аксіологічну цінність, тому що самі є провідниками правових цінностей, що містяться у праві, за допомогою конструкцій можливо визначення цінності нормативного матеріалу, який може змінюватися не зважаючи на догматизм конструкції. Якість та ефективність конструювання (нормотворення) свідчить про рівень правової культури суспільства. Юридичні конструкції включені у структуру механізму правового регулювання як особливий засіб організації нормативного інструментарію у здійсненні впливу на суспільні відносини тощо.

Разом з цим, як побажання до захисту врахувати необхідність розширення аргументації щодо обрання аксіологічного підходу для формування авторського визначення. Крім того, концентруючи увагу на розкритті змісту поняття юридичної конструкції, корисним буде також проаналізувати та висловити свою думку щодо співвідношення юридичних конструкцій з іншими правовими явищами (окрім механізму правового регулювання, про який вже сказано), а саме: норми права, правові відносини, юридична відповідальність, приватне та публічне право, матеріальне та процесуальне право, доказування, договір, юридична конструкція, види юридичних конструкцій, функції юридичних конструкцій, юридичні засоби та процедури. Це не означає, що треба брати всі названі терміни і шукати аспекти взаємодії. Необхідно обрати такі, що найбільш повно розкривають умови та порядок реалізації конструкцій за допомогою виявлених взаємодій.

Таким чином, дисертація Підгородського Богдана Мирославовича на тему «Юридичні конструкції у сфері реалізації права» загалом відповідає вимогам встановленим МОН України, а тому може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Власенко В.П. Запропонована до обговорення робота підготовлена на хвилі розгорнутої дискусії з проблем юридичної техніки, яка у період з 90-х років стала однією із популярних у сфері досліджень теоретичного правознавства. Вагомий внесок у розробку цієї проблематики зробили представники київської, харківської, львівської шкіл. Окремо слід вказати на роль наукових лабораторій з прав людини і юридичної техніки під керуванням професорів П.М. Рабіновича та І.Д. Шутака. Напевно вже стало тенденцією, коли відбуваються суттєві соціальні зміни, суспільство звертається до трансформаційних процесів у сфері правового регулювання, а отже до удосконалення правового інструментарію, за допомогою якого намагається удосконалити політичні або економічні інститути. Юридичні конструкції якраз є тим дієвим інструментом, за допомогою якого відбувається моделювання нових типів суспільних відносин, сприяння розвитку нових бажаних тенденцій, витіснення загрозливих факторів із соціуму. Враховуючи динамізм правового регулювання в Україні, зумовлений проявом глобалізаційних та інтеграційних процесів, умовами воєнного стану, зміною іміджу України, питання юридичних конструкцій є надзвичайно актуальним.

Автором роботи зроблено дуже ретельний аналіз наявних визначень поняття юридичної конструкції, підготовлених представниками різних правових шкіл та галузей правового знання. Як виявляється, між цими дослідженнями існує певна конкуренція. Якщо науковці галузі теоретичної юриспруденції прикладають свої зусилля до формування системи фундаментальних знань в контексті юридичних конструкцій, то представники галузевих наук зосереджуються на прикладних завданнях з приводу нормативного виразу конкретних моделей правового регулювання: договір купівлі-продажу або про надання реабілітаційних послуг; конструкція доказів та доказування; конструкція права власності; роль конструкції при застосуванні права; конструкції, що використовуються при виробленні справедливого судового рішення тощо.

Водночас привертаю увагу автора дисертації на незавершеність реалізації поставленого завдання щодо характеристики історіографії досліджень, зокрема виявлення певних історичних етапів розвитку системи правових знань щодо юридичного конструювання, хоча по тексту роботи в наявності інформація про етапи римського права, дореволюційного періоду, періоду радянської доби, сучасного етапу розвитку права в Україні з чітко визначеними авторськими колективами та основним здобутками. Отже, виходячи із аналізу змісту роботи, підготовка висновку щодо наявних історичних етапів вбачалась би доцільною.

Як зауваження, слід також звернути на деякі диспропорції у компоновці структури змісту підрозділу 1.1., де зосереджено інформацію з історіографії. Диспропорція полягає в тому, що до окремих авторів увагу приділено більше ніж

до інших. При чому ця диспропорція може виражатися у декілька разів, що є не зовсім вірно з методичної точки зору, навіть якщо представити, що у цих двох або трьох авторів, що аналізуються матеріалу опубліковано набагато більше, ніж у когось іншого. Тому на перспективу та як побажання вношу пропозиції дотримуватися обґрунтованої пропорції у логічному викладі матеріалу.

Окрім іншого, слід також охарактеризувати розуміння автором призначення таких структурних підрозділів як висновки в межах розділу та висновки загальні за результатами дослідження. Як на моє переконання, інформаційно (змістовно) загальні висновки, що формулюються за результатами дослідження як резюме по дисертації в цілому не повинні дублювати текстуально висновки, що зосереджені в кінці підрозділів. Якщо в кінці розділу автор має що резюмувати з подальшим представленням до захисту, і викладати у більш розгалуженому форматі, то в кінці тексту дослідження, а саме у заключній частині роботи – висновки – виклад матеріалу має бути більш стислим, але змістовно гармонійно узгодженим із елементами новизни, що містяться у розділах та вступі до дисертації.

На підставі вищевказаного можна зазначити, що дисертація Підгородського Богдана Мирославовича на тему «Юридичні конструкції у сфері реалізації права», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, оригінальним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем досліджуваної проблематики. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь: доктор юридичних наук, професор Колодій А.М.; доктор юридичних наук, професор Костицький М.В.; доктор юридичних наук, доцент Тихомиров Д.О.; доктор юридичних наук Колодій О.А.; кандидат юридичних наук, професор Лук'янець-Шахова В.С.; кандидат юридичних наук, доцент Куртакова Г.О.; кандидат юридичних наук, доцент Кирдан Б.В.; кандидат юридичних наук, доцент Тригубенко Г.В.; кандидат юридичних наук Назаренко О.А.

Підгородський Богдан Мирославович висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Підгородського Богдана Мирославовича на тему «Юридичні конструкції у сфері реалізації права»

Дисертація Підгородського Богдана Мирославовича на тему «Юридичні конструкції у сфері реалізації права», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що проблематика юридичної конструкції доволі довгий період часу перебуває предметом наукових пошуків представників юридичної теоретичної науки усього світу. Починаючи з другої половини XVIII століття питання якісного алгоритму створення та формулювання елементів правової норми набувають широкого наукового розголосу, що у свою чергу стає підґрунтям для виокремлення таких правових явищ як юридичні конструкції, правові моделі, преюдиції, фікції тощо.

Що ж до безпосереднього розуміння самого поняття «юридична конструкція», то нині воно залежить від багатьох суміжних факторів та інтерпретується в залежності від практичної апробації у відповідній правовій системі. Так, наприклад, у американській національній правовій системі юридична конструкція безпосередньо пов'язана із тлумаченням норми права. Саме тому під цим терміном прийнято розуміти акт адвоката або суду щодо тлумачення змісту статуту або мови документа, наприклад, такого як контракт або заповіт, коли у них є питання дво- або багатозначності.

Натомість у представників континентальної правової системи питання розуміння юридичної конструкції частіше сконцентровано у площині нормопроєктування, а саме як засіб юридичної техніки, що застосовується право творцями у процесі зародження та творення відповідної норми права.

Попри зазначене, проблематика реалізації юридичної конструкції все ще залишається малодослідженою і потребує нового наукового переосмислення та обґрунтування. Аналіз сучасної наукової літератури присвячений зазначеній проблематиці свідчить про те, що деякі аспекти розуміння юридичних конструкцій перебувають на новому етапі розвитку, якому притаманне відсутність критичного мислення щодо особливостей практичного їх втілення у правову дійсність, специфіка створення та реалізації юридичних конструкцій з точки зору матеріального та процесуального права, галузевого законодавства тощо.

Окреслена проблематику актуалізувала необхідність наукового осмислення зазначених питань не тільки з точки зору загальнотеоретичної юриспруденції, але й з огляду специфіки різних галузей права. Зокрема, проблематика юридичних конструкцій зачіпалася в творах дореволюційних вчених: Б. Боуффалла, Н.М. Коркунова, М.М. Гродзинського, П.І. Люблінського, Є. Пассека, М.А. Унковского, С.Г. Фельдштейна та інших. У творах вчених радянської доби (А.Ф. Черданцева, А.С. Піголкіна, О.О. Ушакова, В.В. Мальцевіч та деяких інших).

Якщо звернути увагу на сучасну вітчизняну юридичну науку, то питання дослідження юридичної конструкції не лишилося осторонь предмету наукових пошуків як фахівців загально теоретичної юриспруденції: А.О. Дутко, О.В. Зінченко, М.І. Козюбра, М.С. Кельман, Г.І. Неліпович, В.І. Риндюк, О.В. Скрипник, І.І. Онищук, так і представників галузевого спрямування: В.І. Борисова, Р.М. Гавриш, А.П. Гетьман, О.Ю. Дубовик, С.О. Данькова, С.П. Лазур, О.В. Легка, О.М. Коморний, М.П. Кунцевич, В.С. Мілаш, М.А. Погорецький, В.Б. Рарицька, М.С. Шумило, І.Д. Шутак, В.Я. Янковський.

Це дослідження сприятиме поглибленому розумінню сутності та призначення юридичних конструкцій у науково-дослідній та практичній сферах юридичної діяльності. Результати дослідження можуть стати у нагоді працівникам адвокатури, суду, правоохоронних органів, які здійснюють застосування права, забезпечують захист основних прав та свобод людини та громадянина, втілюють стандарти міжнародного та європейського права у правову практику та правову доктрину України. Саме ці фактори зумовили обрання теми дисертації, дозволили сконкретизувати предмет її дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження узгоджена з такими державними та відомчими науковими програмними документами: Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021; Планом заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.02.2023 № 160-р; Стратегією розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженою Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021; Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.06.2020 № 454; Основними напрямками наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 28 вересня 2021 року (протокол № 18/3-3) і зареєстровано Координаційним бюро НАПрН України (№ 24, 2022 рік).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є формування системи загальнотеоретичних знань щодо розуміння категорії «Юридична конструкція», визначення видів та функцій юридичних конструкцій на різних рівнях узагальнення, а також щодо особливостей їх реалізації у правовій практиці європейських країн та України.

Для досягнення вказаної мети передбачено вирішити такі завдання:

- охарактеризувати стан наукової розробки і систематизувати джерельну базу досліджень юридичної конструкції;
- сформулювати обґрунтовано методологічну базу дослідження юридичних конструкцій;

- на підставі проведених узагальнень наявних наукових розробок сформулювати авторське визначення поняття юридичної конструкції;
- охарактеризувати практичне значення юридичних конструкцій у сфері реалізації права;
- виявити особливості реалізації юридичних конструкцій в матеріальному та процесуальному праві;
- визначити відмінності реалізації конструкцій в публічному та приватному праві;
- висвітлити специфіку реалізації юридичних конструкцій в праві України;
- з'ясувати особливості втілення юридичних конструкцій у правовій практиці зарубіжних країн.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання.

Предметом дослідження є загальнотеоретичні аспекти розуміння юридичних конструкцій та їх ролі у сфері реалізації права.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система наукових методів, які забезпечили повне виконання поставлених завдань. Важливість обраної проблематики та складність її змісту зумовили застосування міждисциплінарного методологічного інструментарію – комплексу філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, кожен з яких дав змогу дослідити предмет з відповідних методологічних позицій, зокрема:

герменевтичний надав змогу тлумачити як наукові, так і нормативні тексти, що передбачає наявність плюралізму змістовного наповнення юридичних конструкцій, зокрема матеріального та процесуального права, інтерпретування сприйняття юридичних конструкцій публічного та приватного права, з точки зору представників різних наукових шкіл (підрозділи 1.1, 1.2).

системний дозволив розглянути юридичну конструкцію більш абстрактно і відповідно виявити її внутрішні елементи, їх генетичний взаємозв'язок не тільки між собою, а у перспективі їх подальшої реалізації із дійсністю (підрозділ 1.1, 1.2).

історичний сприяв розкриттю стану наукового дослідження, зокрема видозміненню внутрішнього наповнення окремих підходів щодо розуміння терміну «юридична конструкція» (підрозділ 1.1), висвітлення особливостей відмежування матеріального та процесуального права у різні історичні періоди розвитку цих правових явищ, а також виокремленню підстав розмежування публічного та приватного права (підрозділи 2.2, 2.3);

структурний забезпечив визначення побудови самої юридичної конструкції (підрозділ 1.3), а також розуміння особливостей кореляції між її компонентами, зокрема у архітектурі матеріального та процесуального права, приватного та публічного права підрозділи 2.2, 2.3);

аксіологічний спрямував науково-пізнавальний процес на розкриття ціннісного сприйняття юридичних конструкцій, особливо у алгоритмі їх створення та реалізації, що розкривається через різні процеси (освітні, наукові, правотлумачення тощо). Цей метод наголошує на розкритті також практичних

аспектів у характеристиці юридичних конструкцій та покладено в основу формування авторського бачення визначення (підрозділ 2.1);

порівняльно-правовий дозволив провести співставлення наукових думок щодо самої дефініції «юридична конструкція», її змістовного наповнення. Також за допомогою цього методу викристалізовано практичне втілення теоретичних положень, що містяться у відповідних конструкціях правових норм вітчизняного законодавства та наявних закордонних судових рішеннях (підрозділи 3.1, 3.2);

прогностичний сприяв визначенню головних шляхів і перспектив подальшого розвитку концепції юридичних конструкцій на основі попередньо використаної наукової бази досліджень. (підрозділ 3.1);

формально-юридичний метод став належним інструментом у процесі дослідження судових рішень при співставленні юридичних конструкцій термінопонять нормативних текстів із фактами реальної дійсності (підрозділ 3.1).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняному правознавстві комплексним дослідженням теоретичних і практичних аспектів дослідження юридичних конструкцій. Результати дослідження конкретизуються в таких наукових положеннях, що виносяться на захист:

вперше:

- доведено, що з використанням здобутків наявних наукових розробок та застосуванням аксіологічного підходу до формування інноваційного наукового визначення під юридичними конструкціями слід розуміти програмні моделі взаємодії суб'єктів права, сформовані внаслідок інтелектуально-вольової діяльності як критерії аксіологічного виміру дії права, інтегровані до механізму правового регулювання, в яких відображаються об'єктивні закономірності розвитку суспільних відносин;

- з'ясовано особливості реалізації юридичних конструкцій у правових системах зарубіжних країн, а саме: використання міжнародних стандартів реалізації права; масштабування системи державного нагляду (контролю) відповідно до ступеня соціальної цінності предмета правового регулювання; об'єднання владних повноважень з використанням договірних засад взаємодії владних інституцій; застосування типових для певної сфери моделей правореалізаційних процедур; створення додаткових спеціалізованих інституцій та децентралізація владних повноважень; застосування методів автономізації, підлаштування, цільового стратегічного фінансування, пріоритету принципів права, надання переваги засобам заборони тощо для досягнення цілей правового регулювання;

- висвітлено специфіку реалізації юридичних конструкцій в праві України, зокрема: нормативна усталеність; спрямованість на досягнення мети правового регулювання у тій чи іншій області суспільних відносин; різна ступінь гарантованості, що забезпечується головним чином за рахунок контрольних функцій держави; наявність недоліків правового моделювання, зумовлених недосконалістю юридичної техніки, а також умовами воєнного стану, в яких функціонує правова система України; у нормативному підґрунті реалізації юридичних конструкцій національного права зберігається сегмент міжнародного

європейського права, що свідчить про наявність у правовому регулюванні глобалізаційних та євроінтеграційних тенденцій;

удосконалено:

- характеристику джерельної бази та стану наукової розробки проблематики юридичних конструкцій, систему знань щодо здобутків представників наукової думки різних епох з акцентом на внесок українських вчених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції;

- методологію дослідження проблематики юридичних конструкцій, що ґрунтується на комплексному підході з використанням таких методів як герменевтичний, порівняльно-правовий, аксіологічний, структурний, прогностичний, а також окремих принципів пізнавального процесу, що разом охоплюють весь необхідний інструментарій, зумовлений особливостями предмету дослідження та сукупністю пізнавальних завдань;

- систему знань у висвітленні практичного значення юридичних конструкцій, яке виявляється у таких сферах юридичної діяльності як юридична практика, юридична наука, юридична освіта, завдяки чому юридичні конструкції розкриваються в аксіологічному аспекті як ефективний засіб правового регулювання як метод пізнання.

дістали подальший розвиток:

- наукові уявлення щодо реалізації юридичних конструкцій матеріального права, які у своїй структурі містять мікроконструкції процесуального права, що дають поштовх до подальшої реалізації мезо-конструкцій матеріального права, в чому виявляються їхні генетичні зв'язки. Така гармонізація та узгодженість різнопланових регулятивних моделей пронизує усі етапи від нормотворчості до правозастосування та тлумачення, що свідчить про існування «живого» права та досягнення мети правового регулювання;

відомості щодо окремих аспектів співвідношення приватного і публічного права, які можна прослідкувати у використанні макро-, мезо- та мікро-конструкцій, зокрема у вигляді норм права, що притаманні обома видам права і є їх компонентами у процесі конструювання та подальшої взаємодії. Відмінності реалізації юридичних конструкцій виявляються у методологічній основі правового регулювання: для сфери публічного права провідним є метод централізації та відповідно спеціально дозвільний режим, тоді як для приватного права реалізація юридичних конструкцій відбувається за умов домінування методу координації та загальнодозвільного режиму.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення, висновки і пропозиції мають прикладне значення та можуть бути використані:

- *практичній діяльності* – у ході розроблення проєктів нормативних та правозастосовних актів, підготовки стратегічних документів з питань правового регулювання окремих сфер суспільного життя, для яких характерним є використання конструкцій мега-рівня, а також в процесі адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу;

- *науковій діяльності* – в ході підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнень, аналітичних

матеріалів, а також обґрунтування пропозицій для внесення змін до вітчизняного законодавства (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 7 травня 2024 р. № 60-нд);

- *освітньому процесі* – під час забезпечення викладання таких навчальних дисциплін, як «Теорія держави та права», «Правознавство», «Нормотворча діяльність» та інші (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 26 травня 2025 р. № 75-оп).

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення, висновки і пропозиції дисертації були оприлюднені та доповідались на міжнародних, всеукраїнських науково-теоретичних і науково-практичних конференціях, а саме: матеріали круглого столу «Здобутки кафедри теорії держави та права крізь призму сторічного поступу Національної академії внутрішніх справ» (Київ, 24 березня 2021 року.); міжнародна науково-практична інтернет-конференція з нагоди відзначення дня науки-2021 в Україні «Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи» (Київ, 21 травня 2021 року.); Всеукраїнська наукова конференція здобувачів вищої освіти «Механізм функціонування громадянського суспільства (осінні читання)» (Львів, 19 листопада 2021 року); науково-теоретична конференція, присвячена пам'яті С. М. Легуши «Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану» (Київ, 19 травня 2022 року); XIII Міжнародна науково-практична конференція «Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір» (Київ, 24 лютого 2023 року); XIV Міжнародна науково-практична конференція «Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи» (Київ, 23 лютого 2024 року); Міжвідомчий науково-практичний круглий стіл «Актуальні проблеми охорони і захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану та післявоєнний період» (Київ, 23 травня 2024 року).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації відображено у десяти наукових публікаціях автора, серед яких три статті опубліковані у вітчизняних фахових виданнях з юридичних наук, включених МОН України до Переліку наукових фахових видань, також сім тез доповідей, опублікованих у матеріалах конференцій, а саме:

Публікації у фахових періодичних виданнях України (категорія «Б»)

1. Підгородський Б.М. Сучасний стан наукової розробленості проблематики юридичних конструкцій в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. 2022. С. 55 – 58. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-9/11>.

2. Підгородський Б.М. Роль юридичних конструкцій у реалізації матеріального та процесуального права». *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право* № 84. 2024. С. 97 – 102. DOI: [DOI https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.13](https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.13).

3. Підгородський Б.М. До питання судового тлумачення юридичних конструкцій. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. № 1 (132). 2025. С. 350 – 357. DOI: <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-44>

Список праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

1. Підгородський Б.М. Юридичні конструкції: американський аспект інтепретації, «Здобутки кафедри теорії держави та права крізь призму сторічного поступу Національної академії внутрішніх справ»: матеріали круглого столу. – К.: ФОП Маслаков, 2021, (24 березня 2021р.) С. 153 – 155. <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/19379m>

2. Підгородський Б.М. Нариси щодо стану наукової розробки феномену «юридична конструкція». Міжнародна науково-практична інтернет-конференція з нагоди відзначення дня науки-2021 в Україні «Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи», 21 травня 2021р. https://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/Zbirnyk_theses_2021_05_20.pdf

3. Підгородський Б.М. Функції юридичних конструкцій у сфері реалізації права. Механізм функціонування громадянського суспільства (осінні читання): збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти (19 листопада 2021 року) / упор. Ю. М. Шевців. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 392 – 394. <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>

4. Підгородський Б.М. Наукові підходи до інтерпретації поняття «юридична конструкція» Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану [Текст]: матеріали наук.-теорет. конф., присвяч. Дню науки та пам'яті С. М. Леґуші (Київ, 19 трав. 2022 р.) / [редкол.: С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський, Н. М. Пархоменко та ін.]. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. – С. 309 – 312.

5. Підгородський Б.М. Кореляція юридичних конструкцій та матеріальних норм права. Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір: [Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2023 р.] – С. 105-106.

6. Підгороський Б.М. До питання юридичних конструкцій норм права та правових приписів. Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи: [Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 23 лютого 2024 р.]. – Тернопіль: Вектор, 2024. С. 501 – 503.

7. Підгородський Б.М. Ефективність юридичних конструкцій при тлумаченні норм права. Актуальні проблеми охорони і захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану та післявоєнний період: зб. матеріалів міжвідом. наук.-практ. круг. столу (Київ, 23 трав. 2024 р.) / Редкол.: С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський, М. М. Пендюра, Ю. В. Кривицький. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 148 – 150. <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/452a8f54-da10-4ec8-80de-81adc3eeec09/content>.

Характеристика особистості здобувача. Підгородський Богдан Мирославович, 1998 року народження, освіта вища – юридична, у 2021 році закінчив Університет державної фіскальної служби України за спеціальністю «Право» (диплом магістра). З вересня 2021 року по сьогоднішній день аспірант денної форми навчання Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Юридичні конструкції у сфері реалізації права є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Підгородського Богдана Мирославовича «Юридичні конструкції у сфері реалізації права».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Підгородського Богдана Мирославовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Підгородського Богдана Мирославовича «Юридичні конструкції у сфері реалізації права» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 21, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -

Завідувач кафедри

теорії, історії та філософії права

навчально-наукового інституту права та психології

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

Максим ПЕНДЮРА